

ACC. N:R M. 13042: 1-10.

Landskap: Skåne Upptecknare: Nils Hansson, Kvarnby
Härad: Bara Berättare: " " "
Socken: Bjärshög Berättarens yrke: f. d. lantbrukare
Uppteckningsår: 1954 Född år 1876 i Bjärshög

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Folkklappar och jultomte. s. 1-10.

Lu F 48.

Svar till L. U. F. 48 Julklappar och Julkomtar.

Jul. 48

1

Hur länge sedan bruket att ge julklappar i denna ort
är vad jag kan minnas i mitt hem inte för än i början
av 1900 talet. Det var ^{inte} var jul min far och mor gav julklappar
tjänarna både de manliga och kvinnliga finge strum-
por och wantar som var tillverkade av yllegarn och voro
starka och varma när det var stränga vintrar.
Ändå jular köptes sådana varor i städerna vi barn
fick enkla leksaker när vi var i 8 och 10 års åldern och
vår syster som var yngre fick dockor att leka med.
Julklappsutdelningen var ingen extra tillställning.
De julklappar som utdelades det skedde ~~en~~ efter kvälls-
måltiden dagen innan julaften för då var alltid vaht-
pojken inbjuden han var i 11 eller 12 års åldern och hade fri
kost och logi till han skulle börja skolan i sina föräldrars i
Bärris ^{Bärris} han var alltid välkommen som leksamrat till oss mina ^{bröder} bröder
och andra barn i byn. Jag får tala om ^{vad} som annars förkom
under julen vilket jag har i gott minne. Julaften bestod alltid

fiskrätt som bestod av saltlånga & risengröt till efterrätt
och till sist hembakade kakor som kallades klenor och
som finnes eller rättare sagt tillverkas i bondehuskällan
ännu efter måltiden avdukades bordet och sedan kom
folket omkring bordet och lärde julpsalmerna nr 60 &
63. På torsdagen psalmer 64 & 66 & 65 jag glömde att omtala
när byens drängar sköt julen in det var på julaftonen
dagen innan juldagen då var alltid tjänstefolket fria
för arbete på eftermiddagen och vid 3 eller 3½ tiden
samlade sig drängar och även pojkar på gate-
backen i byn där är en väg som går i norr till kyrkan
en väg som går i väster till Lilla Mölleberga och en
väg som går i söder till Bjärnhögs f.d. stations-
sambälle. Då sköts julen in med lott skött med
gamla skjutvapen för här ett gammalt gevär och en gammal
revolverpistol som han köpt på auktion i Malmö
när Kronprins^{essan} fick karbiner såväl som alla kavalle-
regementen i Sverige. Det var nog en skara på sju eller åtta

personer som voro beväpnade på samma sätt med gamla
 mynningsladdare d. v. säga de laddades inte med patroner
 med hagel utan med lösa skott dessa drängar och
 pojkar ställde upp sig i en skiftelinje och brannade
 av skotten på samma gång tre stycken sådana salver
 skötes under 1/2 timmes förlopp vi som var barn och
 stod lite ifrån där skyttarna sköt av sina skott men vi
 ansåg det i barnliga enfold som en manlig dygd
 att hantera dessa vapen man ansåg det även på den
 tiden att om man inte sköt julen in så var det inte
 den rätta julstämningen. Julklapparna som utdel-
 ades under flera ^{år} av min barndom upphörde när
 lönerna för lantarbätarna gick upp dessa julapparäer
 jordbrukets produkter som de skulle sälja gick ner
 i pris det gamla goda förhållandet mellan bonden och
 hans arbetare blev sämre industriens arbetare hade
 bättre betalt jordbrukets brukare hade sämre 1928-1931 sedan
 när riksdagspartierna kommo överens ^{om} den s. k. köhandels-

så fick jordbrukets folk inkomster så de kunde betala
sina arbetare skälig lön. Lantbruket har sedan 1945
eller kanske ännu tidigare senare skaffat sig traktorer i
stället för hästar därigenom har lantbrukarna inte behov
att anställa så mycket folk som i äldre tider därför att
det går mycket fortare att undanstöka arbetet nu än i
äldre tid även plåttor och skördetröskor bidragor till att för-
minska arbetskräften vid jordbruket för oss talade ^{om} vad
som hände både en och flera julaftonar när vi åt
julgröten så kom en gräsparr flygandes in i stugan
med ett litet vitt brev fastad med band om den lona-
foten på bordet stod talijus som min moder och tjänste-
flikerna hade tillberett och som enligt gammal tradition
skulle användas julaften, nyårsaften och trettondagsafton
fågeln som jag talade om blev ju ingfångad av
de manliga chrängarna och sedan brevet blev tagit
av tenen så blev gräsparr utsläppen i friheten
i brevet innehöll julkänning och nyårskänning jämte

en värk om julen vilken jag alldeles glömt dem som
släppte in fogeln sprang så de så fort de kunde
det var sed att de som dem misstänkte fick en fogel
antingen samma år eller nästföljande års jul. Jul-
gåvorna som utdelades kallades alltid för julklappar.
Jag kan inte minnas att mina föräldrar gavs eller
fingo av grannar här i byn julklappar till
tjänare och oss barn var som jag föreställt
dem som antog ärtjänst hade ju så litet betalt
så dem som hade tjänstefolk ansågs det som en
plikt att ge dem flera presenter om påskan fick
de vaktpojkar som kom och helso^g han fick alltid ett
bröd bakat av hemmariktat rågmjöl med sig hem till för-
äldrar och systrar de höjde ju ej till julgåvorna men jag
får även omtala att tjänarna på den tiden fick koka
påskägg den som ält i tjänsten fick alltid 12 ägg den andra
i ordningen som på den tiden kallades halffan fick också 12
ägg men vaktpojken fick aldrig mer^{an} 10 ägg. Tjänstflickorna

fick alltid vardera 12 ägg. Julklapparna utdelades inte under särskilda ~~ser~~ ceremonier de erhöles på så sätt att de läggdes på den långa bordsbänk där drägarna brukade sitta och i den ordning som de hade under vardagarna de som fick julgåvorna sade ett enkelt tack för gåvan och sedan serverades fisk och potatis och därefter julgröten som där var alltid en mandel inlagd i och som under min moders kontroll rördes om med en grödsticka det grötat som serverades föts skulle ätas upp därför att den som fick mandeln på sin tallrik den skulle tvunges äta den och under jubel och en glad sinnesstämmning förklarades att den som nu hade ätit mandeln skulle säkert bli gift nästa år ja det var ju gamla människor som trodde på denna myt men det hände ju även att det slog in att någon gifte sig under året som ätit julgrötsmandeln. Det förekom även att någon av bordsgästerna kunde läsa

upps grötrim när de äter med en större skeda gröten
från fatet på tallriken så läste den äldsta av tjänste-
flickorna ett grötrim som lydde så här. Inne och slask
under julen. Det köttar bara jag vägen till grötgröten hit.
Far och mor uppmanade dem som hade ätit slut på den
första gröten som serverats på tallrikarna borde ta en
portion till mor hon tillade då när hon bjöd andra
gången det är inte jul men än en gång om året och
då bör man äta sig riktigt mätt så uppmanade hon
drängarna att uppläsa ett grötrim då det inte förekom
att dem hade inövat sig på de ställen där de varit
föret på både flickan som läst upp det första gröt-
rimmet kunde ett sådant till vilket lydde så här.
Mor som trollat ur grytan fram den bästa rätt som
gröt som passar bondestam. Serverades var en sorts
klener eller kakor som tillverkas i de flesta lantbrukarshem
även i våra dagar ibland har det även serverats
pepparkakor under måltiden hände det att byns

drängar sköts av tre eller fyra lösa skott och dervid sprungo de som satt ih ~~in~~ villt äta sin måltid till slut ut och tog fast dessa skyttar som sedan följde med in i stugan och blev dervid serverade en sup med brännvin de två största drängarna lät övertala sig att följa med till nästa gård och samtliga följdes åt till nästa gård sedan de laddat sina pistoler och skottsaper av som jag förut berättat kallades för mynningsladdare det är fyra gårdar i Bjärshögs by och vid detta tillfälle beordres alla gårdarna vi som voro barn var ute och hörde efter när dessa sköts av sina skott det var ju alltid i närheten av bostaden på varje gård så det gav ett godt skrik i gården när skyttarna kommo hem efter afterskottet så voro de yngre ju något berusade men det förkom aldrig slagsmål eller bråk vid dessa tillfällen. På den tiden skulle alla infinna sig på juldagens jultroquadstjänst i kyrkan klockan 6 på juldagsmorgonen både tjänstefolket och vi barn fick tillägelse

ar far att ^{inte} försumma att gå till julottan på juldagen det
 var i den gamla kyrkan i början ar 1890 talet denna kyrka
 rens ner ~~1894~~ och ersattes med den nysvårade kyrkan
 år 1897. På nyårsafton kom grannens drängar och var utklä-
 da som julaspöke som de kallades för på den tiden de
 voro svarta i ansiktet men vad de hade svartas sig med
 tog der ingen reda på där var två flickor med som
 hade masker för ansiktet som hade mustacher och den
 andra helskägg båda hade lånat byxor så de sågo ut som
 män den ene kallade sig för fins skomagare och den andre
 för Jeppe skräddare visken enlukt deras resonemang anmåg
 sig vara förmämare än fins skomagare skräd som upp-
 repade det gamla ordstävot att skomakarens kvinna
 och smens häst fingo alltid gå barfotade. Skräddaren upp-
 repade ett ordsprik som jag inte kan komma ihåg men jag
 kommer ihåg slutklämmen då en ^{an} kan vara så go som
 en an. sedan kom där fler ar byens drängar alla utkläda
 med paller som skulle föreställa att de voro julaspöken

Jag glömde att omtala att till den första måltiden serverades alltid två supor till de tre äldsta drängarna men den som hade varit vaktpojke fick inte spilla kvinnorna här på öften använde inte den varan vilket inte förekommer på denna ort ännu men som i städerna är inte så vanligt numera. Det hörde däremot till den tidens sed att de manliga julsjöken som gingo med skaran in fick två supor somat biörn in den ene supan när de kom och den andra när de gick så när de kom på ^{de} första gårdarna så voro de som folk uttryckte sig på den tiden i jungan det var det samma som de voro berusade de blers högtjudda sjöngs visor av enklare slag ibland dansade de också på golvet och när de skulle ut gå till nästa gård så önska de god fort-
sättning på julen och godt nytt år var der pojkar med i skaran så fick de klemmer och äpplen i stället för brännvin. Juldagen och annandagjul var det alltid sed att först skjuta på julen ut och sedan på nyårsafton skjuta det gamla året ut på nytt nyårsdagen på nyårsdagensmorgonen först gödla ut kreaturs gödolan och sedan skjuta fem lötter som lösa skott.